

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР ЖУРНАЛИ

3 СОН, 4 ЖИЛД

ЖУРНАЛ ВЗГЛЯД В
ПРОШЛОЕ

НОМЕР 3, ВЫПУСК 4

JOURNAL OF LOOK
TO THE PAST

VOLUME 3, ISSUE 4

Tadqiqot.uz

ТОШКЕНТ-2021

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали таҳририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
академик, Ўзбекистон Миллий
университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Зияева Доно Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор, ЎзР
ФА Тарих институти

Агзамова Гулчеҳра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор, ЎзР
ФА Тарих институти

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Россия ФА, Санкт-Петербург Тарих
институти

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телава
давлат университети, Грузия

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори,
профессор Давлат тарихи
институти, Қозоғистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори,
профессор Ал-Фаробий номидаги
Қозоғистон Миллий университети,
Қозоғистон

Джоробекова Айнура Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси, Қозоғистон
Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайжон давлат иқтисодиёт
университети

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори, Телава
давлат университети, Грузия

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телава давлат
университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети, Қозоғистон

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори, Догистон
мустиқил университети

Улжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори, Тошкент
кимё - технология институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат тиббиёт
институти

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қарши муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори Ўзбекистон
Республикаси Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмудалиевич
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон миллий университети

Талапов Бахриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари
университети

Рахмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети

Саҳифаловчи: Абдулазиз Муҳаммадиев

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улицы Амира Темура пр. 1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editarial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr. 1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Юлдуз Алимовна Эргашева, Зилола Сафаровна Сафарова ШАРҚНИНГ БУЮК ВА ГЎЗАЛ АЁЛЛАРИ	4
2. Ўктамжон Шералиевич Абдуллаев ЎЗБЕКИСТОНДА ПЕДАГОГИКА ЙЎНАЛИШИДАГИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ЎҚУВ-ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРНИНГ ЙЎЛГА ҚЎЙИЛИШИ ТАРИХИДАН	11
3. Миржалол Ҳимматович Ақобиров СУЛТОН ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ ЛАШКАРИДА ҚЎШИНЛАР ТАЪМИНОТИ ВА ҚУРОЛ ЯРОҒ МАСАЛАСИ	18
4. Бахтиёр Атаханов ЎЗБЕКИСТОН ВА БЕЛАРУСЬ ДАВЛАТЛАРИНИНГ ҲАМКОРЛИК АЛОҚАЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ	23
5. Шухрат Тошкентович Боймуродов ЎЗБЕКИСТОНДА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲАТЛАРИ ВА УНИНГ АҲАМИЯТИ	30
6. Ihtiyor Boxodir o'g'li Boxodirov TURKISTON HARBIY OKRUGI TASHKIL ETILISHI ARAFASIDA O'RTA OSIYO DAVLATLARIDA HARBIY SONA	37
7. Дилафрўз Каримова МАШАҚҚАТЛИ ВА ШАРАФЛИ ИЛМ ЙЎЛИ.....	50
8. Жамшид Қулназарович Кўчаров АМИР ТЕМУР ВА ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИДА БУХОРОДА ДЕҲҚОНЧИЛИК ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТАРИХИДАН.....	66
9. Людмила Вячеславовна Пак РАНГ – ЎЗБЕКИСТОН КОРЕЙСЛАРИ МАДАНИЯТИДА СЕМАНТИКА ВА СИМВОЛИКА (ТЎЙ МАРОСИМЛАРИ МИСОЛИДА).....	71
10. Дилорам Хужамқуловна Сангирова, Лутфия Батировна Қодирова ЎЗБЕК ДАВЛАТЧИЛИГИДА ҲОКИМИЯТ РАМЗЛАРИ.....	80
11. Муҳайё Ғанижновна Эргашева АЁЛЛАР САВОДСИЗЛИГИНИ ТУГАТИШ МАСАЛАЛАРИ НАМАНГАН ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА.....	91
12. Бахтиёр Эргашевич Юлдашев ЎРТА ОСИЁДА ТЕМИР ЙЎЛ ҚУРИЛИШИГА ТАЪСИР КЎРСАТГАН СИЁСИЙ ОМИЛЛАР.....	95

ЎТМИШГА НАЗАР ЖУРНАЛИ ЖУРНАЛ ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ JOURNAL OF LOOK TO THE PAST

ЎЗБЕКИСТОН ВА БЕЛАРУСЬ ДАВЛАТЛАРИНИНГ ҲАМКОРЛИК АЛОҚАЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

Бахтиёр Атаханов,
Наманган давлат университети ўқитувчиси

For citation: Bakhtiyor Atakhanov, COOPERATION BETWEEN UZBEKISTAN AND BELARUS AND THEIR LEGAL BASIS. Look to the past. 2021, vol. 3, issue 4, (23-29) pp.

 DOI 10.26739/2181-9599-2021-3-4

АННОТАЦИЯ

Ўзбекистон МДХ давлатлари доирасида олиб бораётган дипломатик муносабаларда Беларусь Республикаси муҳим ўрин тутди. Ўз навбатида Беларусь Республикаси ҳам Ўзбекистон Республикасини Марказий Осиё минтақасидаги асосий ҳамкорларидан бири сифатида дипломатик муносабатларни мустақкам олиб боришдан манфаатдордир.

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси билан Беларусь Республикаси ўртасидаги дипломатик муносабатларга асос солинишига ва ўзаро ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларининг шаклланиши ва ривожланишига бағишланган. Шунингдек, мақолада Ўзбекистон ва Беларусь ўртасида иқтисодий, ижтимоий, маданий, илм-фан ва технологиялар ҳамда бирбирига ҳуқуқий кўмак бериш йўналишида тузилган ҳамкорлик шартномалари, келишувлар, битимлар, йўл хариталарига батафсил тўхталиб ўтилган. Икки давлат ўртасида тузилган ҳукуматлараро комиссия фаолиятининг мақсад ва вазифаларининг ҳуқуқий асослари ёритилган.

Калит сўзлар: суверенитет, ташқи сиёсат принциплари, халқаро ҳужжат, халқаро ташкилот, манфаатли ҳамкорлик, меморандум, битим, халқаро шартнома, халқаро ҳамкорлик, ҳукуматлараро комиссия, дипломатия.

СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И БЕЛАРУСЬЮ И ИХ ПРАВОВАЯ ОСНОВА

Бахтиёр Атаханов,
Преподаватель Наманганского
государственного университета

АННОТАЦИЯ

Республика Беларусь играет важную роль в дипломатических отношениях между Узбекистаном и СНГ. В свою очередь, Республика Беларусь, как один из основных партнёров Республики Узбекистан в центральноазиатском регионе, заинтересовано в укреплении дипломатических отношений.

Данная статья посвящена установлению дипломатических отношений между Республикой Узбекистан и Республикой Беларусь, а также формированию и развитию правовой базы сотрудничества. В статье также подробно описаны соглашения о сотрудничестве между

Ўзбекистаном и Беларусью в области экономической, социальной, культурной, научно-технической, а также правовой помощи, соглашения, договоры и дорожные карты. Описана правовая основа целей и задач межправительственной комиссии, созданной между двумя странами.

Ключевые слова: суверенитет, принципы внешней политики, международный документ, международная организация, взаимовыгодное сотрудничество, меморандум, соглашение, международный договор, международное сотрудничество, межправительственная комиссия, дипломатия.

COOPERATION BETWEEN UZBEKISTAN AND BELARUS AND THEIR LEGAL BASIS

Bakhtiyor Atakhanov,

Teacher of the Namangan State University

ABSTRACT

The Republic of Belarus plays an important role in the diplomatic relations between Uzbekistan and the CIS. In turn, the Republic of Belarus, as one of the main partners of the Republic of Uzbekistan in the Central Asian region, is interested in maintaining strong diplomatic relations. This article is devoted to the establishment of diplomatic relations between the Republic of Uzbekistan and the Republic of Belarus and the formation and development of the legal fundamentals for cooperation.

The article also details the agreements on cooperation between Uzbekistan and Belarus in the field of economic, social, cultural, scientific and technological, as well as legal assistance, agreements, treaties and roadmaps. The legal basis of the goals and objectives of the intergovernmental commission established between the two countries are highlighted.

Index Terms: sovereignty, principles of foreign policy, international document, international organization, mutually beneficial cooperation, memorandum, agreement, international treaty, international cooperation, intergovernmental commission, diplomacy.

1. Долзарблиги:

Мустақилликка эришган ҳар бир давлат ўз ташқи сиёсатини амалга оширар экан, унга таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳар бир омилга жиддий эътибор бериб, уни чуқур ўрганиб таҳлил қилиши, ундан келиб чиқадиган мақсад ва вазифалардан давлатларнинг ўзаро мулоқоти, қонун-қоидалари ва йўналишларини аниқлаб олиши керак. Халқаро майдонда ўз фаолиятини олиб бораётган ҳар қандай давлат учун бу муҳим ва мураккаб жараён ҳисобланади.

Ўзбекистоннинг миллий манфаатларига мос келадиган кўп томонлама фаол ташқи сиёсатни амалга ошириш – давлатимизнинг мустақиллигини мустаҳкамлаш, иқтисодий қийинчиликларни бартараф этиш ва халқ турмуш-тарзини яхшилашнинг зарур шarti ва ғоят муҳим воситасидир. Шу жиҳатдан келиб чиқиб Ўзбекистон ҳам мустақил давлат фаолиятнинг асосий тури бўлган халқаро ҳамкорликнинг муҳим аҳамиятини эътироф этиб, ташқи сиёсатнинг устувор йўналишларини белгилаб берди. Мустақил ташқи сиёсатимизнинг асосий тамойиллари 1992 йил 8 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 17 - моддасида ўз ифодасини топди[1]. Унга мувофиқ республика ташқи сиёсатига тинчлик, барқарорлик, ҳамкорлик йўли асос қилиб олинди ва истиқлолнинг илк йилларидан бошлаб ҳорижий мамлакатлар билан халқаро ҳамкорлик Ўзбекистон Республикасининг ҳукумати ва ташқи алоқалар идоралари томонидан халқаро муносабатларнинг умумэтироф этган қоида ва нормалари асосида турли йўналишларда олиб борилмоқда.

2. Методологияси:

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар: тарихийлик, қиёсий-манتيқий таҳлил, кетма-кетлик, ҳолислик тамойиллари асосида ёритилган бўлиб, унда Ўзбекистон Республикаси ўз миллий ташқи сиёсатининг тамойиллари асосида амалга оширган фаолияти натижасида қисқа муддатда дунёнинг кўплаб мамлакатлари шу жумладан, Беларусь

Республикаси билан дипломатик муносабатлар ўрнатилиши ва унинг ҳуқуқий асосларини ёритилиши тадқиқ этилган.

3. Тадқиқот натижалари:

Албатта мамлакатимизнинг ташқи сиёсати шу юртда яшаётган фуқароларнинг миллий манфаатлари, орзу-истаклари рўёби нуқтаи-назаридан келиб чиқиб олиб борилмоқда. Бу жумлани Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг куйдаги фикрлари билан изоҳлаш мумкин: “Биз ташқи сиёсат соҳасидаги фаолиятимизни аввало халқимиз, Ватанимиз манфаатларини ҳар томонлама ҳисобга олган ҳолда амалга оширамиз. Бу сиёсатнинг асосини тинчликпарварлик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик, юзага келадиган зиддият ва қарама-қаршиликларни фақат тинч, сиёсий йўл билан ҳал этиш ташкил этади.”[2]

Мустақиллик йилларининг бошлариданок Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги (МДҲ) ташкилотига аъзо мамлакатлари билан ҳар томонлама ҳамкорлик алоқаларни олиб бориш асосий устувор йўналиш эканлиги Ўзбекистон ҳукумати томонидан белгилаб олинди.

Ўзбекистон ташқи сиёсатида МДҲ га аъзо мамлакатлари билан ҳамкорлик қилиш йўналишнинг устуворлигини бир қатор ўзига хос сабаблар билан асослаш ва изоҳлаш мумкин. Мустақилликка қадар Ўзбекистоннинг ҳўжалигининг барча тармоклари Совет Иттифоқи мамлакатлари билан узвий боғлиқ бўлган. Мустақилликка эришилган дастлабки даврларда мамлакат иқтисодини ишловчанлиги ва самарадорлигига эришиш, ўтиш даврида мамлакат ҳўжалигини инқирозга юз тутишини олдини олиш мақсадида янги ташкил этилган МДҲга аъзо бўлиб кирди. Шу нуқтаи назардан, Ўзбекистон ташкилотга аъзо мамлакатлар билан ташқи алоқаларни кўп томонлама йўлга қўйди. Бу мамлакатлар орасида Беларусь Республикаси билан ҳамкорлик алоҳида аҳамият касб этади. Беларусь билан ҳамкорлик Ўзбекистон учун Шарқий Европа мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларни ривожлантиришга ҳамда ташқи иқтисодий фаолият йўналишларини ривожланишига имкон яратади. Ўз навбатида, Беларусь давлати учун ҳам МДҲ давлатлари билан ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкам сақлаш манфаатли ҳимобланади.

Беларусь Республикаси Европа марказидаги давлат. Шарқий Европа текислигининг ғарбида жойлашган. Майдони 207,6 минг км². Аҳолиси 2019 йил 1 январ ҳолатига 9 475 174 киши. Асосий аҳолиси – белоруслар, руслар, шунингдек, поляклар, украинлар, татарлар, яҳудийлар ва бошқа миллатлар ҳам яшайди. Аҳолининг ўртача зичлиги бир квадрат километрга 49,4 киши тўғри келади. 68,9% аҳоли шаҳарларда истиқомат қилади. Давлат тили белорусь ва рус тиллари. Энг йирик шаҳарлари: Минск, Гомель, Витебск, Могилёв, Бобруйск, Гродно, Брест. Маъмурий-ҳудудий жиҳатдан 6 вилоят, 118 туман, 102 шаҳар, 109 шаҳарчалардан ташкил топган. Пойтахти – Минск шаҳри.

Беларусь Республикаси – унитар демократик ижтимоий ҳуқуқий давлат бўлиб. 1996-йилги референдумда қабул қилинган Конституция амал қилади. Конституцияга мувофиқ – Президентлик Республикаси. Давлат бошлиғи – аҳоли томонидан 5 йил муддатга сайланадиган президент. Қонун чиқарувчи органи – Миллат мажлиси бўлиб, у икки палата – 110 депутатдан иборат бўлган Вакиллар палатаси ва 64 депутатдан иборат бўлган Республика Кенгашидан иборат. Миллат мажлисининг ваколат муддати 4 йил. Ижро этувчи ҳокимиятни бош вазир бошчилигидаги ҳукумат – Вазирлар Кенгаши амалга оширади. Бош вазирни Вакиллар палатасининг розилиги билан президент тайинлайди.

Беларусь ташқи иқтисодиётида МДҲ ва Шарқий Европа мамлакатларига тўғри келади. Ушбу мамлакатларга Беларусь саноат ва қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини экспорт қилиш билан бирга, мамлакат ички эҳтиёжи билан боғлиқ бўлган маҳсулотларни айнан шу мамлакатлардан импорт қилади.

Мустақилликнинг илк кунлариданок Ўзбекистонда ҳам, Беларусда ҳам иқтисодий ислохотлар ва янгиланишлар, давлат ва жамият бошқарувини демократлаштириш жараёнлари тизимли ва самарали амалга ошириш бошланди. Ёш ва мустақил Ўзбекистон учун яқин, дўстона ҳамкорлик аънаналарига эга бўлган Беларуснинг бугунгача босиб ўтган ривожланиш йўли, демократик тамойилларнинг қарор топиши ва мамлакат иқтисодиётини ислоҳ қилиш, бозор инфратузилмасини шакллантириш борасидаги тажрибаси ниҳоятда қимматли ва фойдалидир. Шунинг учун ҳам, Ўзбекистоннинг Беларусь билан кўп томонлама ҳамкорлик ўрнатишга ва уни мустаҳкамлашга бўлган интилиши асослидир.

Ўзбекистон ва Беларусь ўзаро дўстона ҳамкорликни ўрнатиш ва ривожлантиришни

қўллаб-қувватлашдан манфаатдор бўлгани ҳолда, ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларини шакллантиришга киришдилар.

Ўзбекистон Беларусь билан мустақилликнинг бошлариданоқ ҳамкорлик муносабатларига асос солди. Бинобарин, Беларусь Республикасининг Олий Кенгаши раиси С.Шушкевичнинг 1991 йил 6 ноябрдаги Ўзбекистон Республикасига расмий давлат ташрифида “Ўзбекистон Республикаси билан Беларусь Республикаси ўртасидаги давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисида”ги шартнома имзоланди[3]. Бу шартномани имзолашда Ўзбекистоннинг 1990 йил 20 июндаги “Мустақиллик декларацияси”, 1991 йил 31 августда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигининг асослари тўғрисидаги”ги қонун, шунингдек, Беларусь Олий Кенгаши томонидан 1990 йил 27 июлда қабул қилинган “Беларусь Совет Социалистик Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисидаги декларация” ва 1991 йил 25 августдаги “Беларусь Совет Социалистик Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисидаги декларациясининг конституциявий ҳолати тўғрисида”ги қонуни асос қилиб олинди.

Икки мамлакат дўстлик ва ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга интилиб, ўзаро манфаатларига жавоб берадиган келишувни имзоладилар. Шарномада Ўзбекистон ва Беларусь давлатлараро муносабаларнинг суверен тенглик, ички ишларига аралашмаслик, куч ишлатишдан бош тортиш, иқтисодий ва бошқа босим усуллари, баҳсли ва бошқа муаммоларни муросага келтириш, шунингдек, халқаро миқёсда тан олинган принциплар ва нормалар асосида ривожлантириш зарурлигини акс эттирдилар. Шартномада икки мамлакатда истиқомат қилаётган халқларнинг сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиш йўлини танлаш ҳуқуқларини ҳурмат қилиш белгилаб қўйилди.

Давлатлар ҳуқуқий-демократик давлат барпо этиш истагини билдирган ҳолда, ўзаро муносабатларни инсон ҳуқуқ ва эркинликларини чуқур ҳурмат қилган ҳолда ривожлантиришга ишонч билдиришди.

Икки мамлакат Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Уставига, Хелсинки Якуний Актига, Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка оид бошқа ҳужжатларнинг мақсад ва принципларига содиқ ҳолда ҳамкорлик ва шартномаларни тузишга келишиб олишди. Чунки, юқоридаги халқаро ҳужжатларда давлатлар ўртасидаги халқаро муносабатларда томонларнинг тенгҳуқуқлилигини, суверенитетини кафолатлайди.

Эътиборли жиҳати шундаки, Ўзбекистон ва Беларусь томони ўзаро муносабатларни мустаҳкам, кенг кўламли ва абадий олиб бориш мақсадида 1991 йилнинг 6 ноябрида “Ўзбекистон Республикаси билан Беларусь Республикаси ўртасида икки томонлама ҳамкорлик бўйича қўшма ҳукуматлараро комиссия тузиш тўғрисида”ги шартномани имзоладилар [4].

Шартнома Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва Беларусь Республикаси Ҳукумати ўртасида дўстона муносабатларни янада мустаҳкамлаш мақсадида, тенг ҳуқуқлилиқ, ўзаро манфаатдорлик тамойиллари ва халқаро ҳуқуқ нормалари асосида савдо-иқтисодий, илмий-техникавий ва гуманитар ҳамкорликни ривожлантиришга интилиб, мамлакатлар ўртасида икки томонлама ҳамкорлик бўйича қўшма ҳукуматлараро комиссия тузишга келишиб олдилар. [5].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 майдаги “Ўзбекистон Республикаси ва ҳорижий мамлакатлар ўртасида икки томонлама ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссиялар (қўмиталар, кенгашлар ва ишчи гуруҳлар)нинг Ўзбекистонга оид қисмлари фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида” ПҚ-4331 сонли қарорига мувофиқ [6], Ўзбекистон ва Беларусь ўртасида тузилган ҳукуматлараро комиссиянинг фаолиятини жонланишига ва икки давлат ўртасида тузилган шартномаларнинг амалда ўз ижросини топишига катта ҳисса қўшмоқда.

Икки мамлакат ўртасидаги муносабатларнинг ҳуқуқий асослари, Ўзбекистон ва Беларусь давлат идоралари ўртасида ҳамкорликнинг ҳуқуқий пойдевори кўпинча икки давлат раҳбарларининг расмий давлат ташрифларида, турли ташкилотлар доирасидаги учрашувларда шакллانган. Жумладан, 1994 йил 21-22 декабрь кунлари Ўзбекистон Республикаси Президентининг таклифига биноан Беларусь Республикасининг Президенти Александр Лукашенко расмий ташриф билан Тошкентда бўлди. Ушбу ташриф давомида давлатлараро, ҳукуматлараро, ҳамда ҳар икки давлат вазирлик ва идоралари ўртасида 18 та ҳужжат имзоланди [7]. Ушбу шартномалар қаторига қуйидагиларни киритиш мумкин:

- “Ўзбекистон Республикаси ва Беларусь Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатиш ҳақидаги битим”.

- “Ўзбекистон ва Беларусь Республикалари ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш тўғрисида”ги битим.

- “Ўзбекистон Республикаси ва Беларусь Республикаси ўртасида ўзаро эквивалент асосида маҳсулот етказиб бериш тўғрисида”ги битим.

- Ўзбекистон Республикаси ва Беларусь Республикаси халқлари ўртасида маданият ва санъат соҳасидаги дўстлик ва ҳамкорлик алоқаларини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлашга интилиб, икки мамлакат ўртасида санъат ва маданият соҳасида ҳамкорлик шартномаси имзоланди [8].

- Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Беларусь Республикаси ҳукумати ўртасида “Икки томонлама солиқ солинишига йўл қўймаслик ҳамда даромад ва мол-мулкка солинадиган солиқларни тўлашдан бош тортиш ҳолатлари олдини олиш тўғрисидаги битим”, “Ҳарбий-техникавий ҳамкорлик тўғрисида”, “Ҳаво транспорти соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим”, “Юк ташиш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим”, “Сертификатлаш, стандартлаштириш ва метрология соҳасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги битим”, “Даромад ва мулк солиғига нисбатан икки томонлама солиқ тўлашни олдини олиш ва солиқ тўлашдан бўйин товлашга қарши туриш тўғрисида”, “Халқаро автомобиль транспорти ҳақида”, “Нотижорий тўловлар тўғрисида”ги битим ва шартномалар имзоланди [9].

- Ўзбекистон Республикаси Давлат Солиқ қўмитаси ва Беларусь Республикаси Давлат Божхона қўмитаси ўртасида “Божхона ҳужжатлари ва таърифларини ўзаро тан олиш тўғрисида”, “Божхона ҳуқуқбузарликлари ва ноқонуний товар айланмасига биргаликда қарши кураш тўғрисида”, “Қурол-яроғ, ўқдорилар, портловчи моддалар, наркотик ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига биргаликда қарши кураш тўғрисида”, “Маданий бойликларни ноқонуний олиб кириш ва экспорт қилишга биргаликда қарши курашиш тўғрисида” битимлар имзоланган.

2018 йилнинг 12 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг таклифига биноан Беларусь Республикасининг Президенти Александр Лукашенко расмий ташриф билан Ўзбекистонга ташрифида ҳам икки мамлакат ўртасидаги муносабатларни янада ривожлантириш учун янги келишув ва шартномаларга эришилди [10].

2019 йил 31 июль куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти Шавкат Мизийев Беларусь Республикаси Президенти таклифига биноан ушбу мамлакатга келди. Ушбу ташриф натижасида икки давлат ўртасидаги битим ва шарномаларни амалга тадбиқ этишни самарали йўлга қўйиш мақсадида “Йўл харитаси”ни ишлаб чиқиш ва қабул қилишга келишиб олинди.

Икки мамлакат ҳукуматлари, вазирлик ва идоралари ўртасида 11 та ҳужжат имзоланди. Улар ишлаб чиқариш ва илмий-техник кооперация, ҳудудлараро ва инвестициявий ҳамкорлик, таълим, оммавий ахборот воситалари, наширёт ва полиграфия фаолияти, ахборот коммуникация технологиялари, божхона ва бошқа соҳаларга таалуклидир [11].

Ўзбекистон ва Беларусь ўртасидаги алоқаларни шаклланиши ва ривожланишига ҳамда ҳуқуқий пойдеворини куришда икки давлатнинг қонун чиқарувчи органларининг ҳам ўрни бор. Жумладан, 2018 йилнинг 14 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Беларусь Республикаси Миллий мажлиси Республика Кенгаши ўртасида ҳамкорлик қилиш тўғрисида меморандум имзоланди. Шу йилнинг 14 сентябрь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Беларусь Республикаси Миллий мажлиси ўртасида мунтазам равишда ҳудудлар форумини ўтказиш бўйича меморандум имзоланди. 2018 йил 24 ноябрь куни икки давлат қонун чиқарувчи ва ижро этувчи тармоқлари, бизнес вакиллари ва тадбиркорлар ўртасида ҳамкорлик учун шарт-шароитлар яратиш тўғрисида меморандум имзоланди.

4.Хулосалар:

Ўзбекистон ўз суверенитетига эришиши мустақил дипломатик алоқаларни олиб бориш ва ташқи сиёсат юритишнинг ҳуқуқий асосларини шакллантириш ва амалга ошириш масаласини кун тартибига қўйди. Шунингдек, мустақилликнинг дастлабки кунлариданок тўғри йўналтирилган, халқаро ҳуқуқ нормаларига оғишмай амал қиладиган, кенг қўламли

ташқи сиёсатни амалга ошира бошлади. Бу жиҳатлар Ўзбекистонга тенг ҳуқуқли давлат сифатида халқаро майдонга тезлик билан кириб, ўз ўрнини топишга имкон берди.

Ўзбекистон халқаро муносабатларда хорижий давлатлар билан тенг ҳуқуқли, ўзаро фойдали ҳамкорликни ўрнатишни ўз ташқи сиёсатининг устувор йўналишларидан бири сифатида белгилаб олди. Ушбу ҳолат Ўзбекистон Республикаси ва Беларусь ўртасидаги муносабатларининг ҳуқуқий асоси шаклланишида ҳам ўз ифодасини топди, бу эса Ўзбекистон билан Беларусь ўртасида иқтисодий, илмий-техник ва маданий ҳамкорликни ривожлантириш учун зарур шарт-шароитларни яратди.

Беларусь Республикаси Ўзбекистонни Марказий Осиё минтақасидаги асосий ҳамкори сифатида қарайди. 2017 йилдан бошланган республикада амалга оширилаётган сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотлар, демократик янгиланишлар жараёни, 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича “Ҳаракатлар стратегияси”нинг амалга тадбиқ қилинаётганлиги ва бунинг натижасида мамлакатда иқтисодиётини юксалтириш, аҳоли турмуш фаровонлигини яхшилаш, қонун устуворлигига асосланган ҳуқуқий, демократик давлат ва фуқаролик жамиятини шакллантиришда, чуқур ўйланган, прагматик ички ва ташқи сиёсат ва бунинг амалга ошириш йўлида юзага келаётган қийинчиликларни оғишмай енгиб ўтаётганлиги Беларусь ҳукумати вакиллари, ишбилармон доиралари, инвестор ва тадқиқотчиларида катта қизиқиш уйғотмоқда.

Ўзбекистон ва Беларусь ўртасидаги ўзаро муносабатларни ривожлантиришга Беларусь томони ҳам катта қизиқиш билан қарамоқда. Бунинг қуйидаги сабаблар билан изоҳлаш мумкин:

Биринчидан – Беларусь Ўзбекистоннинг Марказий Осиёдаги хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш ишига қўшаётган улкан ҳиссасини эътироф этган ҳолда мамлакатимизни минтақада хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш борасидаги асосий ҳамкорларидан бири деб билади;

Иккинчидан – Марказий Осиё мамлакатларининг муштарак манфаатлари жуда кўп ва улар дўстона алоқаларга асос бўлиб хизмат қилади. Шунинг учун ҳам Беларусь минтақадаги давлатларнинг ўзаро дўстлиги ва сиёсий барқарорлигидан манфаатдор бўлиб, республикаимизнинг халқаро терроризм, диний экстремизм ва фундаментализмга қарши позицияси кўп жиҳатдан минтақада геосиёсий мувозанатнинг сақланишини қўлб-қувватлайди;

Учинчидан – Ўзбекистон Беларусни ташқи иқтисодий фаолият ва инвестициявий сиёсати нуқтаи назаридан ҳам қизиқтиради. Истиқболли иқтисодий салоҳиятга ва табиий-хомашё ресурсларига бой бўлган Ўзбекистон иқтисодиётининг турли соҳаларига инвестициялар киритиш ҳамда республикаимизда қўшма корхоналарни ташкил этиш Беларуснинг иқтисодий ҳамкорлик сиёсатига ҳам мувофиқ келади.

Иктибослар / Сноски / References:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. –Тошкент, 2019 LexUZ (The Constitution of the Republic of Uzbekistan. T. 2019 LexUZ)
2. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – Б. 16.(Mirziyoev Sh. We will resolutely continue our path of national development and raise it to a new level. Volume 1 - T .: Uzbekistan, 2017. - p. 16.)
3. Халқ сўзи. №18. 1991 йил 8 ноябрь. 1-бет (The word of the people. №18. November 8, 1991. Page 1)
4. Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномалари тўплами, 2007 й., 2-3-сон. 28 бет.(Collection of international agreements of the Republic of Uzbekistan, 2007, No. 2-3. 28 pages.)
5. Ўзбекистон Республикаси ва хорижий мамлакатлар ўртасида икки томонлама ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссияларнинг Ўзбекистонга оид қисмлари фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича чора-тадбирлар тўрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-4331 сонли қарори // ҚХММБ: 07/19/4331/3176-сон 24.05.2019 й. (Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PP-4331 on measures to further improve the activities of the Uzbek parts of the intergovernmental commissions on bilateral cooperation between the Republic of Uzbekistan and foreign countries // NDPL No.

07/19/4331/3176 dated 24.05.2019)

6. Усмонов Қ., Содиков М. Ўзбекистон тарихи. Дарслик. Т.: 2005, 400-бет. (Usmonov Q., Sodiqov M. History of Uzbekistan. Textbook. T. : 2005, p.400.)

7. Договор между Республикой Беларусь и Республикой Узбекистан о сотрудничестве в области культуры и искусства. // ЭТАЛОН. Международные договоры / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2018. (Agreement between the Republic of Belarus and the Republic of Uzbekistan on cooperation in the field of culture and art. // STANDARD. International treaties / Nat. center of legal inform. Rep. Belarus. - Minsk, 2018.)

8. Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномалари тўплами, 2007 й., 2-3-сон. 69 бет. (Collection of international agreements of the Republic of Uzbekistan, 2007, No. 2-3. 69 pages.)

9. Протокол о консультациях между Министерством иностранных дел Республики Беларусь и Министерством иностранных дел Республики Узбекистан [подписан в г. Ташкенте 21.12.1994 г.] // ЭТАЛОН. Международные договоры / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2018. (Protocol on consultations between the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus and the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan [signed in Tashkent on 21.12.1994] // ETALON. International treaties / Nat. center of legal inform. Rep. Belarus. - Minsk, 2018.)

10. Мирзиёев Ш. Нияти улуг халқнинг иши ҳам улуг, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. – Тошкент: Ўзбекистон. 2019. – 219 б. (Mirziyoev Sh. The work of a nation with a great intention will also be great, its life will be bright and its future will be prosperous. - Tashkent: Uzbekistan. 2019. - 219 p.)

11. Халқ сўзи № 121. 2018 йил 14 июнь. 1-бет. (People's Speech № 121. June 14, 2018. Page 1)

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР ЖУРНАЛИ

3 СОН, 4 ЖИЛД

ЖУРНАЛЬ ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

НОМЕР 3, ВЫПУСК 4

JOURNAL OF LOOK TO THE PAST

VOLUME 3, ISSUE 4

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000